

V ríši vody

Skoro tristo jazier, nespočetné množstvo riek, vodopádov, horských potôčikov a liečivých prameňov krášli severotaliansku provinciu Trentino. Voda sa tam objavuje v mnohých podobách a dovolenkári si ju užijú pri športe, regenerácii organizmu alebo pri poznávaní unikátnych lokalít.

Pavla Apostolaki (text), Garda Dolomiti Spa/Trentino Marketing/Azienda Agricola Fratelli Pisoni (foto)

Obec Canale di Tenno vznikla v 13. storočí a v priebehu času zostala akoby zázrakom nedotknutá.

V Canale di Tenno sa nachádzajú krásne kamenné domy s portálmi a drevenými balkónmi.

Nádherne kúpalisko Spiaggia degli Olivi je obľúbenou prázdninovou lokalitou v Rive del Garda.

S prílivom ranných slnečných lúčov stojím na brehu Gardského jazera. Tu na jeho severnom konci mi pripomína tmavomodré hlboké nórske fjordy. Zálivy sa zarezávajú do pevniny a okolité hory objímajú mesto Riva del Garda. Podobnosť s chladnou Škandináviou je však len chvíľková, pretože tunajšia mikroklima má stredomorský ráz. Priaznivé podnebie prospieva olivovníkom, citrónovníkom, vavrínom a palmám, ktoré vytvárajú farebné kulisy spoločne so stredovekou a s modernou architektúrou. Tá vzišla z návrhov Giancarla Maroniho. Architekt sa totiž v roku 1919 presťahoval do Rivy del Garda, aby renovoval mesto zničené počas prvej svetovej vojny. Ma-

roni obnovil či novopostavil množstvo verejných aj súkromných budov, ale miestni si najviac zamilovali Spiaggia degli Olivi. Nádherne kúpalisko so skokanským mostíkom, s plážou a s dlhými mólami, z ktorých je fascinujúci pohľad na jeden z najkrajších regiónov v Taliansku. Elegantný biely komplex sa okamžite po svojom otvorení v roku 1934 stal obľúbenou prázdninovou lokalitou. Dodnes symbolizuje dolce vita, taliansky životný štýl, a v Rive del Garda patrí ku kultovým miestam.

Návrat do stredoveku

Gardské jazero ležalo na dôležitej obchodnej trase medzi severnou a južnou Európou. Bolo strategickým miestom

a rôzne mocnosti od vládncich rodov Verony cez Benátsku republiku až po Habsburgovcov chceli toto územie získať. Mnoho dedín v okolí jazera vrátane Canale di Tenno tak dodnes žije slávnou históriou. Obec, ktorá bola založená v 13. storočí, zostala v priebehu času akoby zázrakom nedotknutá a zachovala si svoje urbanistické usporiadanie. Tvoria ju štyri hlavné ulice zbiehajúce sa na malom námestí a niekoľko krivolakých uličiek. V nich stoja nádherné kamenné domy s portálmi a drevenými balkónmi, ktoré budovy navzájom spájajú.

„Po prvej svetovej vojne bola dedina čiastočne opustená. Dnes tu žije približne päťdesiat osôb. Canale di Tenno

Hydroelektrárň Santa Massenza z roku 1948 patrí k unikátnym industriálnym pamiatkam.

Vodopád Rio Bianco napája vzdialené pramene z podzemných jaskýň Brenských Dolomitov.

Elektrina v skale

Voda je v Trentine od 20. storočia aj zdrojom čistej a obnoviteľnej energie. Viac ako päťdesiat vodných elektrární pracuje na výrobe elektriny, ktorá mieri do tunajších domácností a firiem. Jednou z nich je unikátna hydroelektrárň Santa Massenza z roku 1948, ktorú navrhol milánsky architekt Giovanni Muzio. Dovnútra vstupujem veľkým portálom a prechádzam chodbou dlhou skoro štyristo metrov, pripomínajúcou veľký protiletický kryt. Potom hora otvára svoj hrtan a púšťa ma do svojho vnútra.

„Tunel razilo súčasne z oboch strán osemtisíc robotníkov z Lombardie a z juhu Talianska. Spoločne s mínermi pracovali cez deň, v noci aj na Vianoce, aby vodné dielo v povodí rieky Sarca bolo čo najrýchlejšie dokončené,“ vysvetľuje nám sprievodca.

Potom pribudla impozantná turbínová hala s objemom 150-tisíc kubických

metrov, ktorú muži vykopali v skale v hĺbke približne šesťsto metrov. Voda sa do nej zbíha z rôznych strán potrubím s celkovou dĺžkou viac ako päťdesiat kilometrov. Cestou sa filtruje prostredníctvom kamienkov a samospádu, keď ťažké nečistoty padajú na dno. Na lopatky Peltonových turbín, ktoré poháňajú elektrické alternátory na výrobu elektriny, potom už dopadá čistá.

„Hydroelektrárň Santa Massenza sa v roku 1953 stala najvýkonnejšou v Európe. V priebehu času ju predbehli iné elektrárne, no stále je najvýkonnejším závodom v provincii Trentino. Okrem toho patrí k nádherným industriálnym pamiatkam a je súčasťou Hydrotour Dolomiti, fascinujúcej prehliadky, pri ktorej návštevníci spoznajú, ako sa vyrába čistá energia pomocou vody,“ dodáva zamestnanec hydroelektrárne.

Do vodnej ríše Trentina patria aj termálne pramene v kúpeľoch Comano

V okolí Gardského jazera rastie množstvo olivovníkov.

Okolo Gardského jazera je stredomorská mikroklima, ktorá svedčí mnohým rastlinám.

Terme, vzdialených len trinásť kilometrov od Santa Massenzy. Vďaka svojmu unikátnemu zloženiu (vápnik, horčík, špeciálne mikroorganizmy, hydrogénuhličitan) a teplote 27 °C majú liečivé účinky. Pomáhajú najmä pri kožných ochoreniach, keď prostredníctvom kúpeľov pokožku doslova zázračne hoja. Priaznivý efekt pôsobí až niekoľko mesiacov. Pitná kúra potom povzbudzuje činnosť obličiek, močového mechúra a detoxikuje organizmus. Inhalácia pary zase pomáha pri ochorení dýchacích ciest.

„Kúpele prinášajú regeneráciu nielen kúpeľným hosťom, ale aj turistom, ktorí tu strávia pár dní. Môžu využiť vonkajší bazén s termálnou vodou, vírivky, Kneippov kúpeľ alebo sauny. Priaznivci prírodných terapií budú nadšení zo širokej ponuky naturopatických procedúr,“ hovorí manažérka Grand Hotela Terme di Comano.

Z Comano Terme potom idem po ceste (smer na Tione di Trento) k vodopádu Rio Bianco. Napájajú ho vzdialené pramene z podzemných jaskýň Brentských Dolomitov a jeho voda má po celý rok konštantnú teplotu 4 °C. V zime však s príchodom chladu vodopád „zaspí“ a znovu sa prebudí až na jar. K vodopádu sa dostávam cez návštevnícke centrum Národného parku Adamello Brenta a vydávam sa na dvaapokilometrový chodník. Vedie cez botanickú, motýliu, ovocnú záhradu a tiesňavou až k vrcholu vodopádu, ktorý má rovnako ako ostatné kaskády liečivé účinky na ľudský organizmus. Ako odporúčajú vedci a lekári, je dobre v blízkosti vodopádov zotrvať aspoň dvadsať minút a zhlboka dýchať. Voda, ktorá sa triešti na jemný aerosól, zvlhčuje dýchacie cesty, ionizuje vzduch a plní ho záporne nabitými časticami. Vďaka tomu má pobyt v tomto prostredí taký pozitívny

vplyv. Posilňuje imunitu, nabíja novou energiou, zlepšuje dýchanie a je prospešný pre osoby s prieduškovými alergiami a astmou.

Víno podľa lunárneho kalendára

Po vodných potulkách mierim znova ku Gardskému jazeru, ale na spiatocnej ceste sa zastavujem v Pergolese. Tam totiž tečie ešte jedna tekutina – biodynamické víno, ktoré vyrábajú bratrance Marco a Stefano Pisoniovci vo svojom rodinnom vinárstve.

„Milujeme tento kraj a tunajšiu prírodu. Preto sme sa rozhodli produkovať víno podľa receptu matky zeme. Riadime sa lunárnym kalendárom, používame organické metódy, ako je kompostovanie, a zapájame prirodzenú techniku, napríklad konský záprah pri orbe,“ hovorí Marco Pisoni.

Pobrežie v Rive del Garda ponúka fascinujúci pohľad na jeden z najkrajších regiónov v Taliansku.

Turistov priťahuje historické centrum Rivy del Garda s budovami v lombardsko-benátskom štýle.

Bratrance Marco a Stefano Pisoniovci vyrábajú vo svojom rodinnom vinárstve biodynamické vína.

Vinárstvo Pisoni pestuje hrozno v súlade s prírodou.

Vo viniciach v údolí Valle dei Laghi sa tak darí bielemu aj červenému hroznu, z ktorého potom okrem iného vznikajú dve veľmi vzácne vína – dezertné Vin Santo a červené Reboro.

„V 50. rokoch 20. storočia skrížil agronóm a genetik Rebo Rigotti Teroldego s Merlotom. Tým vznikla odroda Rebo, ktorá bola pomenovaná na počesť svojho tvorcu a v roku 1978 zapísaná do Národného katalógu odrôd vínnej révy. Potom sme sa s niektorými vinármi z nášho údolia rozhodli pri spracovaní hrozna použiť techniku appassimento. To znamená, že hrozno zberáme v plnej zrelosti a do konca novembra sušíme na stojanoch zvaných arele za pomoci vanku ora, ktorý veje od Gardského jazera. Po vylisovaní a následnej fermentácii necháme

víno tri roky zrieť v dubových sudoch a potom ešte vo fľašiach osem mesiacov,“ vysvetľuje Pisoni.

Dnes má víno s päťnástimi percentami alkoholu a s tónmi džemu z červeného ovocia, kávy, vanilky aj svoj klub. Jeho členovia sa schádzajú raz do roka v rámci Dňa Rebora vo vinárstve Pisoni a vymieňajú si skúsenosti s pestovaním tejto odrody, ako aj s konzumáciou vína. Na akcii sa zúčastňujú ľudia z celého sveta, pravidelnými návštevníkmi sú priaznivci Reba z Ameriky alebo z Číny. Komunita víta aj nových záujemcov. Tí si dokonca môžu za desať eur adoptovať vlastný ker viniča hroznorodého, na ktorom potom bude umiestnená cedulka s ich menom.

Vinica leží vo Valle dei Laghi – v údolí, ktoré je na pestovanie vína ako stvorené.

NA BICYKLI AJ NA DOSKE

Riva del Garda je rajom všetkých milovníkov vodných športov, cyklistov a turistov. Vetry Pelèr a Ora poháňajú na jazere plachty windsurfov, kitesurfov, a jachtárov po celý deň. Výletníci a cyklisti zase využívajú početné chodníky tiahnuce sa okolo Gardského jazera, v oblasti Alto Garda, v údolí Valle dei Laghi alebo okolo Comano Terme.

